

Regina Maria a României: literatura, arta și spațiul locuit ca instrumente de promovare a imaginii culturale a unui stat

CZU: 008(498)

<https://doi.org/10.52603/rec.2026.39.03>

Rezumat

Regina Maria a României: literatura, arta și spațiul locuit ca instrumente de promovare a imaginii culturale a unui stat

Studiul propune o analiză la intersecția imagologiei literare, studiilor culturale și diplomației culturale, urmărind modul în care opera și activitatea reginei Maria a României au funcționat ca forme de reprezentare identitară și de promovare favorabilă a imaginii culturale a țării sale. Se analizează mecanismele prin care creațiile sale – literare, artistice, de design interior, mobilier, vestimentație și fotografie – au modelat percepții și au generat capital de simpatie în Occident, în sensul conceptului de *soft power* formulat de Joseph Nye. Forța de atracție a reginei Maria s-a transpus în prestigiul României pe plan internațional. De pildă, prin integrarea elementelor costumului popular românesc în vestimentația regală, care a instituit un veritabil stil personal – „stilul Regina Maria”, ea a devenit o veritabilă ambasadoare a tradițiilor locale. Stilul său poate fi analizat nu doar ca expresie estetică, ci și în contextul diplomației culturale și al comunicării identitare. Prin pictură, scris, modă și decor, regina Maria a promovat o imagine rafinată a țării, modelând favorabil percepțiile externe. Activitatea ei în acest domeniu rămâne relevantă și poate servi drept model pentru personalitățile cunoscute la nivel internațional, care doresc să promoveze imaginea culturală a Republicii Moldova.

Cuvinte-cheie: Regina Maria a României, (auto)imagologie, *soft power*, imagine culturală, diplomație culturală

Резюме

Королева Румынии Мария: литература, искусство и пространство обитания как инструменты продвижения культурного образа государства

Данное исследование предлагает междисциплинарный анализ на стыке литературной имагологии, культурных исследований и культурной дипломатии, рассматривая, каким образом творчество и деятельность королевы Румынии Марии функционировали как формы репрезентации идентичности и эффективного продвижения культурного образа ее страны. Анализируются механизмы, посредством которых ее творения – литературные, художественные, в области дизайна интерьеров, мебели, одежды и фотографии – формировали восприятие и создавали капитал симпатии на Западе в духе концепции *soft power*, сформулированной Joseph S. Nye Jr. Притягательная сила королевы Марии способствовала росту престижа Румынии на международном уровне. Так, например, внеся элементы румынского народного костюма в ко-

ролевский гардероб, она сформировала подлинно индивидуальный стиль – «стиль королевы Марии», став тем самым настоящим посланцем местных традиций. Ее стиль может рассматриваться не только как эстетическое выражение, но и как инструмент культурной дипломатии и трансляции идентичности. Посредством живописи, литературы, моды и оформления интерьеров королева Мария продвигала утонченный образ своей страны, формируя благоприятное восприятие Румынии за рубежом. Ее деятельность в этой сфере остается актуальной и может служить примером для известных на международном уровне личностей, желающих продвигать культурный образ Республики Молдова.

Ключевые слова: королева Румынии Мария, (авто)имагология, *soft power*, культурный образ, культурная дипломатия

Summary

Queen Marie of Romania: Literature, Art, and Lived Space as Tools for Promoting the Cultural Image of a State

This study offers an analysis at the intersection of literary imagology, cultural studies, and cultural diplomacy, examining how the works and activities of Queen Marie of Romania functioned as forms of identity representation and as means of favorably promoting her country's cultural image. It explores the mechanisms through which her creations – literary, artistic, interior design, furniture, clothing, and photography – shaped perceptions and generated sympathy capital in the West, in line with the concept of *soft power* formulated by Joseph S. Nye Jr. Queen Marie's personal charm and cultural influence translated into international prestige for Romania. For example, by integrating elements of traditional Romanian costume into the royal wardrobe, creating a distinctive personal style – the “Queen Marie style”, she became a genuine ambassador of local traditions. Her style can be analyzed not only as an aesthetic expression but also within the context of cultural diplomacy and identity communication. Through painting, writing, fashion, and décor, Queen Marie promoted a refined image of her country, shaping positive perceptions abroad. Her activity in this field remains relevant and can serve as a model for internationally recognized figures who wish to promote the cultural image of the Republic of Moldova.

Key words: Queen Marie of Romania, (auto)imagology, *soft power*, cultural image, cultural diplomacy

Introducere. Regina Maria a României (1875–1938) a fost una dintre cele mai vizibile personalități ale lumii. Activitatea sa de construire și promovare a imaginii culturale a României în plan internațional constituie un domeniu de cercetare care, din perspectiva studiilor contemporane, reclamă o reevaluare atentă. Articolul de față propune o abordare interdisciplinară a acestei problematici, situată la intersecția imagologiei literare și a studiilor culturale, cu deschideri către cercetarea diplomației culturale. O asemenea perspectivă permite analizarea operei și activității reginei nu doar ca expresii individuale, ci ca forme de diplomație culturală. Ne propunem să examinăm mecanismele prin care literatura și alte produse artistice au reușit să modeleze percepții și să atragă capital de simpatie și bunăvoință, în sensul conceptului *soft power* al teoreticianului american Joseph Nye, asupra țării al cărei destin i-a fost încredințat, într-un moment de reconfigurare geopolitică postbelică.

În domeniul studiilor de relații internaționale, teoria *soft power*¹ (Nye 2009: X) indică procesul strategic de producere, articulare și difuzare a unor reprezentări simbolice menite să consolideze capitalul de prestigiu al unui stat în spațiul internațional. Aceasta nu se limitează la transmiterea unor informații despre patrimoniu, ci implică o construcție narativă coerentă a identității naționale, o imagine de autoreprezentare, adaptată publicului-țintă și integrată într-un cadru mai larg al diplomației unui stat. Aplicat operei *Regina Maria a României*, conceptul relevă o formă timpurie și personalizată de diplomație culturală, exercitată prin felul în care s-a folosit de talentele sale artistice în literatură, pictură, arhitectură, decorarea palatelor regale, vestimentație și fotografie pentru a crea (auto)imagologia² unei țări, care respectă tradiția, arta frumosului, sacrificiul pentru patrie și noblețea morală, contribuind la consolidarea unor percepții favorabile a României într-un moment de reconfigurare geopolitică postbelică.

Literatura reginei Maria: reflecții imagologice ale folclorului și peisajului românesc. Ca scriitoare, regina Maria nu a urmărit afirmarea individuală, dimpotrivă, și-a asumat scrisul ca pe o misiune de promovare a culturii și frumuseții României. Dincolo de expresia sensibilității personale, literatura a devenit pentru ea un mijloc de configurare a unei (auto)imagini favorabile țării sale. După toate probabilitățile, această viziune asupra literaturii își are originea în tradiția caselor regale europene, reflectată în mare măsură în corespondența acestora. Principesa Maria de Edinburgh moștenește arta conversației scrise de la mama sa, Maria Alexandrovna, mare ducesă a Rusiei și ducesă de Edinburgh și de

Saxa-Coburg-Gotha, precum și de la bunica sa paternă, regina Victoria, renumită pentru tomurile vaste de epistole adresate familiei și politicienilor. Se știe că arta corespondenței scrise a atins apogeul în epoca victoriană și că regina Victoria redacta în medie aproximativ 2.500 de cuvinte pe zi, acumulând în timpul domniei sale circa 60 de milioane de cuvinte – suficiente pentru 700 de volume (Mandache 2025: 9). Asemenea reginei Marii Britanii, regina Maria s-a dovedit extrem de prolifică în acest sens. Corespondența ei, păstrată în Arhivele Naționale ale României (ANR), numără, potrivit lui Ioan Drăgan, fost director al instituției, nu mai puțin de 5.792 de scrisori, fie primite, fie trimise. Destinatarii acestora erau suverani și membri ai familiilor princiare europene, rude din case încoronate, prieteni apropiați, precum și confidenți din Franța, Belgia, Spania, Germania, Grecia și Rusia (Drăgan 2018: 17), iar tema frumuseților României este una dintre cele mai conturate.

Primele exerciții literare ale Mariei țin de prima perioadă a aflării sale la Curtea Regală din București, în perioada 1895–1910, și se desfășoară sub influența directă a reginei Elisabeta a României. La rândul său, scriitoarea cunoscută sub pseudonimul literar Carmen Sylva, aceasta a intuit potențialul literar al tinerii principese și a încurajat-o să-și cultive înclinația pentru scris. În cartea sa *Povestea vieții mele*, regina Maria mărturisește că pasiunea sa pentru ficțiune își are începuturile încă din copilărie, când povestea basme fraților și surorilor sale: „Aveam o înclinație spre imaginație. Eram una care putea să spun povești minunate fraților și surorilor mele; romantismul trăia în sufletul meu, iar în toate lucrurile vedeam mai mult decât putea percepe ochiul gol. Această particularitate m-a însoțit de-a lungul vieții, și acum, la vârsta de cincizeci și doi de ani, încă mai văd viziuni și frumusețe în cele mai neașteptate lucruri și locuri” (The story 1934: 8-9). În România, principesa Maria inventa basme pentru copiii săi, iar la îndemnul reginei Elisabeta, a învățat să le transpună pe hârtie. Debutul editorial al principesei Maria a avut loc cu cartea *Crinul vieții*, apărută în limba engleză în 1912, la București. În 1913, cartea a fost reeditată cu titlul *The Lily of Life: A Fairy Tale* de cercul editorial anglo-american Hodder & Stoughton din Londra, sub numele „Crown Princess of Roumania” și cu o prefață de Carmen Sylva, fiind ilustrată în stil Art Nouveau de artista Helen Stratton. Cartea a fost tradusă în românește de Elena Perticari-Davila și a apărut în 1913 la Tipografia „Socec”. Textul, profund simbolic și încărcat emoțional, spune povestea a două surori îndrăgostite de același tânăr: una dintre ele renunță la propria iubire din devotament, iar, atunci când tânărul se îmbolnăvește, pornește într-o călătorie plină

de primejdii pentru a găsi crinul miraculos capabil să-l salveze. Cartea a avut succes internațional, iar dansatoarea și coregraful americană Loie Fuller, renumită pentru contribuția sa revoluționară la nașterea dansului modern și pentru spectacolele vizuale remarcabile prezentate la Paris, a adaptat-o pentru scenă și cinematografie.

La sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului XX, Maria a publicat mai multe volume în limba engleză pentru publicul occidental (Zimmermann 2021: 12-13), prin care s-a afirmat cu succes nu doar ca figură regală, ci și ca autoare a peste 30 de volume (Mandache 2024: 16). Desigur, acest succes nu derivă din vreo inovație estetică sau literară, ci mai degrabă din carisma autoarei, care rezonază cu modul în care figura regală – așa cum menționează Virginia Woolf într-o recenzie favorabilă la volumul reginei Maria *The Story of My Life*, intitulată *Royalty* – exercită influență și fascinație prin aura de mister și, în același timp, prin faptul că se apropie de condiția umană obișnuită: „Suverana României s-a născut cu pana de scris în mână. Cuvintele sunt vocația ei. E adevărat, nu are habar de regulile jocului. Cuvintele curg și înghit, în cale, orașe întregi. De multe ori ratează efectul scontat. Și, totuși, fiindcă are un surplus de sentimente, fiindcă nu-i este teamă să-și urmeze emoția sau că, încercând să treacă peste obstacole o să cadă, reușește să evoce frumusețea și să transmită fiorul. <...> În ciuda spiritului său viu, nu pretinde nimeni că regina Maria e un fel de Saint Simon sau de Proust. Dar ar fi absurd să negăm faptul că regina Maria și-a câștigat libertatea prin grația scrisului său. Ea nu mai era o regină în cușcă. Călătorește peste tot în lume, liberă, ca orice altă ființă umană, poate să râdă, să facă observații, să spună ce-i trece prin cap” (Woolf 1975: 235-240).

Referința Virginiei Woolf nu este amplă și nu constituie un portret analitic dedicat reginei, ci apare ca exemplu ilustrativ într-o reflecție mai largă despre „spectacolul regalității” în modernitate, despre figura regală ca fenomen de reprezentare publică și de fascinație colectivă. Percepută în epocă drept una dintre cele mai fotogenice și teatral prezente figuri monarhice ale Europei interbelice, regina Maria apare ca o femeie foarte frumoasă, talentată, rafinată și inteligentă, aclamată la Paris și New-York – calități care au contat pentru succesul ei literar, dar și în diplomația sa culturală. „Printre monarhii României, Maria a fost cea mai carismatică, admirată și mediatizată de presa internațională. Memoriile diplomaților, politicienilor și scriitorilor vremii au prezentat-o într-o lumină favorabilă. În timpul Primului Război Mondial, ea și-a dobândit aura unei femei curajoase. Nonconformismul său a fost adeseori criticat, fiind-

du-i reproșate vanitatea și dorința exagerată de a fi în lumina reflectoarelor. Oricum ar fi interpretat, acest lucru a adus beneficii României, și mulți dintre contemporanii ei recunoșteau că «România are chipul reginei Maria»” (Mandache 2024: 9), menționează una dintre cele mai cunoscute cercetătoare a moștenirii reginei Maria, Diana Mandache.

Într-adevăr, primele texte ale Mariei, sub forma unor povești, s-au bucurat de un succes răsunător, atât în România, cât și peste hotare. Acest feedback pozitiv a determinat-o pe autoare să-și gândească proiectele literare ca mod de a-și proiecta țara în conștiința publicului occidental pentru a contribui la modelarea unei percepții favorabile. În textele sale literare, spațiul românesc este reprezentat printr-o imagistică luminoasă și mitizantă, accentuând dimensiunea spirituală, rurală și eroică a națiunii, în consonanță cu sensibilitatea publicului occidental căruia i se adresează. Ca și regina Elisabeta, Maria a văzut literatura mai întâi ca un mijloc de a se apropia de tradițiile populare românești. Ambele, venite din străinătate, s-au identificat cu istoria, cultura și obiceiurile noii lor patrii. Se va observa ușor că, în toate cărțile cu povești ale reginei Maria care vor urma debutului, o mare parte a acțiunii se desfășoară pe tărâm românesc. De pildă, în cartea *The Dreamer of Dreams*, semnată deja cu titlul *The Queen of Roumania* și publicată în 1915 la același cerc editorial anglo-american Hodder & Stoughton (carte ilustrată de Edmund Dulac, ceea ce a contribuit decisiv la succesul său artistic) regăsim elemente folclorice și un topos specifice românești. Volumul a fost editat anterior în limba română, în traducerea Mărgăritei Miller-Verghy, cu titlul *Visătorul de vise*, la Editura Institutului de Arte Grafice „Flacăra”, în 1914. Este o lucrare de fantezie, o poveste alegorică despre destin. Eroul poveștii, pictorul Eric Gundian, refuză să termine o frescă comandată de regele său, deoarece nu poate reda chipul „iubirii”, o tânără văzută în vis, și pornește în căutarea acestei viziuni. După numeroase peregrinări, o descoperă în Stella, o orfană crescută într-o șatră de țigani și ocrotită de bătrâna Zorka. Iubirea lor are însă un destin tragic: Stella moare la scurt timp după împlinirea dragostei. Îndemnat de Zorka să-și ducă menirea până la capăt, Eric se întoarce la curte și finalizează fresca, transformând suferința în creație.

Cartea *The Queen of Roumania's Fairy Book*, publicată în 1925, la New York, de editura Frederick A. Stokes Company, reunește basme și povestiri morale de inspirație folclorică și spirituală, configurate ca veritabile pilde încărcate de simbolism și lecții de viață. Unul dintre cele mai cunoscute texte este *Insula Șerpilor*, pentru care Maria alege eroi și personaje din

populația Dobrogei: bătrânul turc, Zuleika, Zampura. Acțiunea se desfășoară în jurul farului, principala mărturie arhitectonică a insulei, care a fost distrus în Primul Război Mondial și reconstruit în anul 1922 în timpul domniei regelui Ferdinand și a reginei Maria. Oferind informație și alură de basm acestui simbol, povestirea contribuie la proiectul cultural al reginei de a promova simbolic România prin literatură. Titlurile celorlalte narațiuni din volum, geografia evocată și onomastica personajelor, trimit explicit la realități românești, după cum o demonstrează textele: *Conu Ilie's Rose Tree*, *Parintele Simeon's Wonder Book* sau *Baba Alba* (The Queen 1925).

The Child of the Sun / Copila soarelui (Iași: Editura „Versuri și proză”, 1918); *The Stealers of Light. A Legend / Hoții de lumină. O legendă* (London: Hodder & Stoughton, 1916); *Peeping Pansy / Panseluța iscoditoare* (London: Hodder & Stoughton, 1919); *The Story of Naughty Kildeen / Kildeen – Povestea unei mici principese răutăcioase* (London: Oxford University Press, 1922; New York: Harcourt, Brace and Co., 1926); *Why? A Story of a Great Longing / De ce? Povestea unui mare dor* (Stockholm: Svenska Tryckeriaktiebolaget, 1923); *A Legend from Mount Athos / O legendă de la Muntele Athos* (București: Editura Librăriei I. Hertz, 1923); *The Lost Princess. A Fairy Tale / Prințesa pierdută. Un basm* (London: S.W. Partridge & Co., 1924; în 1929), *The Magic Doll of Romania. A Wonder Story in Which East and West Do Meet / Păpușa fermecată. Un basm în care se întrunesc estul și vestul* (New York: Frederick A. Stokes Company) (listă preluată în mare parte din: Zimmermann 2021: 77-78) și alte ediții în limba engleză ale volumelor de povești și povestiri alegorice, semnate de regina Maria și destinate cititorului occidental, configurează o literatură a imaginației simbolice, pătrunsă de motive și elemente, provenite din folclorul românesc. În esență, acestea sunt o „reclamă culturală” pentru România.

Literatură identitar-diplomatică. Anii de dinaintea și din timpul Primului Război Mondial au fost pentru regina-scriitoare o perioadă de maximă activitate literară. O mare parte din producția ei literară din această perioadă reflectă o dublă identitate: de autoare de texte literare și de figură publică implicată în viața culturală și politică a României. Pe lângă basmele și poveștile moralizatoare, Maria a creat o literatură cu evidentă intenție diplomatică, menită să promoveze cultura și frumusețea țării sale. De pildă, cartea *My Country* (*Țara mea*, în traducerea românească de Nicolae Iorga), editată în 1916 la Londra, este un demers deliberat de promovare a României pe plan internațional. Nu este o istorie a României, ci îmbină memorii, reflecții personale și descrieri ale

țării de la începutul secolului XX. Doar în partea a II-a, regina Maria se concentrează asupra trecutului țării, cu precădere asupra celor două orașe pe care le-a îndrăgit, București și Iași. Parte a unui program cultural de reprezentare a statului, volumul a funcționat ca instrument de susținere a cauzei țării în contextul Primului Război Mondial.

În 1925, la Editura Duckworth din Londra, apare *The Country That I Love: An Exile's Memories* (*Țara pe care o iubesc. Memorii din exil*), care este o colecție de memorii ale reginei Maria dedicate României. Volumul construiește un portret liric și patriotic al locurilor, oamenilor și peisajelor românești în vremuri de război și exil. Alături de *My Country*, această carte exprimă profundul atașament al autoarei față de țara sa și istoria ei, oferind cititorului o imagine sensibilă și emoționantă a României din acea epocă. Natura și peisajele sunt evocate poetic, oamenii sunt portretizați cu atenție la trăsăturile sufletești, iar tradițiile și obiceiurile sunt prezentate cu respect și empatie. „La început îmi închipuiam că nu pot scrie decât basme și că trebuie mereu să descriu lucruri fantastice, supraomenești, din lumile nereale ale închipuirii, să înjgheb tablou după tablou din nimic alt decât din frumusețe. Eram îndboldită de o adevărată sete de frumos. <...> Dar într-o zi descoperii că pot să descriu, să zugrăvesc un peisaj, un sat, un apus de soare, un drum prăfuit și că puteam ușor trezi viziunea oricărui loc precum și a oamenilor obișnuiți și a oricărui lucru pitoresc ori ademenitor. Simțeam atmosfera, durerea precum și tot ce se ascunde sub aparența văzută de ochii noștri; toate le simțeam și pe când scriam îmi dădeam seama că acest dar îmi venise treptat treptat din pricina iubirii mele tot mai mari pentru țara mea adoptivă. Înțelesei cât de adânc sorbisem în mine toate frumusețile ei, toate trăsăturile ei caracteristice, lucrurile ciudate ce deosebesc România, și știam că voi fi în stare într-o zi să le descriu, iar această siguranță mă făcea să mă simt puternică și bogată”, mărturisirea Maria în cartea sa autobiografică (Regina 1939: 472-476).

Publicată între 1922-1923 în limba franceză, *Ode à la Roumanie* este un text encomiastic și liric, conceput ca discurs poetic-patriotic. Destinat în special publicului occidental, acesta urmărește promovarea identității istorice a României și evocarea suferințelor și sacrificiilor poporului român din perioada Primului Război Mondial.

Scrieri autobiografice, memorii, jurnale, însemnări și articole. Regina Maria a lăsat moștenire țării sale o vastă colecție de scrieri autobiografice. Păstrate în ANR în aproximativ o sută de caiete (Drăgan 2018: 17), acestea reprezintă una dintre cele mai prețioase mărturii ale istoriei României și Casei

Regale. Jurnalul reginei a fost publicat în mai multe etape și sub diferite titluri. *The Story of My Life / Povestea vieții mele* a apărut în timpul vieții sale, în timp ce majoritatea celorlalte scrieri, precum *Însemnări zilnice* și *Jurnal de război 1916–1918*, au fost editate și publicate postum.

Cele trei volume ale trilogiei *The Story of My Life*, apărute în limba engleză în primă ediție între 1934 și 1935, au fost traduse în limba română de Mărgărita Miller-Verghy și au apărut la București, în 1935, sub titlul *Povestea vieții mele*. Acestea cuprind fragmente de jurnal care reflectă atât evenimente majore ale istoriei României: Primul Război Mondial, Marea Unire și Conferința de Pace de la Paris, cât și implicarea personală a reginei în promovarea internațională a țării. Volumele s-au bucurat de o largă popularitate și au fost traduse și editate rapid în franceză, germană, poloneză, cehă, suedeză, italiană și maghiară. Volumul al patrulea, intitulat *Povestea vieții mele. Capitale târzii. Memorii regăsite ale reginei Maria*, a fost publicat abia după șapte decenii, manuscrisul fiind considerat mult timp dispărut, mai exact distrus de fiul reginei, Carol al II-lea. Acesta reunește relatări privind evenimentele din perioada 1918–1922, cu accent asupra vizitelor neoficiale ale reginei la Paris și Londra, a rolului său în contextul Conferinței de Pace, a relațiilor postbelice cu familiile regale europene, precum și a ultimei sale întâlniri cu mama sa, Ducesa de Coburg. *Povestea vieții mele* reprezintă una dintre cele mai ample și valoroase mărturii autobiografice ale unei personalități regale din secolul XX, îmbinând confesiunea intimă cu evocarea istorică și reflecția asupra destinului. Critica literară o consideră una dintre cele mai bine scrise autobiografii regale ale secolului XX. Totodată, lucrarea reflectă o conștiință umană profund identificată cu cea a țării sale. „Nu m-am cruțat deloc, scria regina într-un articol din 1939 din ziarul *Cornhill Magazine*, n-am lăsat nici îndoiala, nici descurajarea să-mi consume energiile. Mă străduisem să înțeleg situațiile, să lupt cu greutățile, uneori chiar cu ostilitatea, în intenția de a atenua orice prejudecată împotriva României. Am făcut cunoscute aspirațiile și trebuințele popoului meu. Am pledat, am explicat, am rupt multe lănci încercând să apăr interesele noastre. Am dat țării mele o imagine vie” (The Queen 1939: 726).

Însemnările zilnice, redactate în limba engleză între aproximativ 1914 și 1928 și reunite în zece volume, reflectă gândurile reginei asupra vieții politice, relațiilor de familie și călătoriilor. Ele au o valoare documentară deosebită, constituind o sursă excepțională pentru înțelegerea vieții intime a reginei, a istoriei cotidiene a României și a Casei Regale, precum și a contextului istoric al începutului de secol XX.

Publicat după 1990, *Jurnal de război 1916–1917* conține însemnări detaliate despre intrarea României în Primul Război Mondial, perioadele grele de pe front. Jurnalul reflectă experiențele personale, perspectivele militare și trăirile psihologice ale Reginei ca participantă activă la efortul de război. „Memoriile ei lasă să se întrevadă caracterul pasional și mândria (dar niciodată infatuarea) cu care povestește despre eforturile făcute pentru a câștiga, în contul României, simpatia oamenilor de stat care decideau soarta Europei la Versailles. Regina avea un real talent scriitoricesc. Pasajele descriptive și de atmosferă, portretele precise denotă har imaginativ și sunt pline de viață și senzualitate. Totodată, conștiință de influență și de rolul ei, pe care-l juca în plinătatea succesului, cartea reginei devine o radiografie perfectă a ambivalenței și tragediei ce au marcat lunile imediat următoare războiului”, susține Dominic Lieven, Membru al Academiei Britanice (Lieven 2024: 5-6). Deși jurnalul se încadrează în seria scrierilor reginei menite să fixeze realități ale cotidianului regal din interiorul țării, el contribuie totodată la construirea unei imagini favorabile a României pe plan internațional.

Artă și reprezentare culturală: de la pictură la designul palatelor. Regina Maria a insistat să creeze reprezentări ale țării sale nu doar prin intermediul literaturii, dar și pictând sau realizând decorațiuni pentru interioare și grădini. Deloc întâmplător, în 1918 ea a devenit membru corespondent al Academiei de Arte Frumoase din Franța, Secția Pictură³. Despre vocația suveranei a scris concludent, încă în 1941, Emanoil Bucuța: „era o scriitoare – așa cum prețuia Goethe pe scriitor în «Cântărețul», balada lui medievală – care cânta ca pasărea. Cânta cum picta, cum schița planuri de grădini și de case sau modele de rochii și de baluri costumate, dintr-un prisos de înzestrare și dintr-o bucurie de viață. Era o artistă pentru că se născuse așa și împărțea arta în jurul Ei, cum ar fi împărțit flori și zâmbete” (Bucuța 1941: 223).

După cum a întrevăzut politicianul american William T. Ellis încă prin 1918, „înainte de a-și descoperi talentul de scriitor, regina și-a exprimat dragostea pentru natură cu ajutorul pensulei – *gândesc în culori*, obișnuia să spună” (Ellis 1918: 338). În România, principesa a luat lecții de acuarelă de la Ruth Mercier, profesoara soacrei sale, specializată în pictura florală. De la aceasta a deprins diluarea din belșug a culorilor, care după ce se uscau confereau florilor o profunzime catifelată. Prima ei lucrare de amploare a fost o carte pictată pe hârtie japoneză, un veritabil obiect de artă, iar în 1906 a ilustrat o carte, de această dată pe pergament, pentru soțul ei, viitorul rege Ferdinand I al României, cu flori, figuri ge-

ometrice și simboluri religioase în stil Art Nouveau, alături de versuri și citate atent alese. Venită dintr-un alt spațiu cultural, Maria își afirmă prin acest gest integrarea. Darul capătă astfel o semnificație care depășește planul intim, devenind expresia unei iubiri dublu orientate: către soț și, în același timp, către România, evocată și oferită simbolic celui destinat să o conducă. Încă din primii ani de aflare în România, Maria a susținut tineri artiști și a devenit o adevărată protectoare a creației românești. A patronat societatea „Tinerimea artistică”, înființată în 1901 la invitația unui grup de artiști plastici, precum Ștefan Luchian, Arthur Verona, Kimon Loghi, Jean Al. Steriadi, Constantin Artachino și Fritz Storck. Cu prilejul expozițiilor organizate de aceștia, Maria își expunea lucrările în acuarelă. La prima expoziție, ea a prezentat trei tablouri cu flori și câteva piese de mobilier, creații proprii, realizate cu stofe decorate după propriile desene cu motive Art Nouveau. În 1910, principesa a onorat o expoziție cu două acuarele, eveniment care, mai târziu, a devenit și mai cunoscut datorită participării lui Constantin Brâncuși, care a expus atunci lucrarea *Cumințenia pământului*. A patronat, de asemenea, Societatea „Domnița Maria”, care avea la București un atelier unde se copiau scoarțe și velințe.

Sensibilitatea pentru pictură a principesei Maria, cultivată prin studiul compoziției și al ornamentului, se va extinde la scară spațială, regăsindu-se ulterior în modul ei de amenajare a reședințelor regale. Experiența ei artistică inițială se va contura într-un ansamblu coerent de stiluri moderne, culori îndrăznețe și elemente tradiționale românești în reședințele Cotroceni, Bran, Copăcenii, Scroviște, Balcic și Mamaia. Toate aceste reședințe – „Casele mele de vis”, cum și le-a numit ea însăși într-un articol din 1930 (Regina 1930: 35) – au purtat amprenta artistică și spirituală a reginei Maria, o amprentă ce exprima o profundă afiliere la tot ceea ce este românesc. Reședințele suveranei „au fost creații ale unor arhitecți talentați – de la celul Karel Liman și francezul Paul Gottereau, până la italianul Mario Stoppa sau românii Grigore Cerchez și Emil Guneș. Toți aceștia au pus în practică nu numai planurile lor arhitecturale, dar și viziunea artistică a reginei Maria, atât de implicată în zidirea locuințelor sale de suflet, după cum mărturisește la tot pasul, în prețioasele sale însemnări zilnice. Toate aceste reședințe au fost decorate și mobilate cu mult gust de către regina Maria, care a reușit să dea unicitate fiecăreia dintre casele sale de vis” (Ion 2018: 9), susține istoricul Narcis Dorin Ion, autorul unui eseu dedicat contribuției reginei Maria la reamenajarea reședințelor regale (Ion 2021: 43-51).

Arhitectura și interioarele de epocă ale acestor reședințe sunt concepute într-o varietate de stiluri:

bizantin, englezesc, dar și neoromânesc, remarcându-se în elemente precum scările și foișoarele caracteristice. De pildă, între anii 1900-1910, după permisiunea regelui Carol I, principesa Maria a intervenit în amenajarea a câtorva saloane din palatul Cotroceni „potrivit cu ceea ce, în curgerea anilor, învățasem despre arhitectura și ornamentica românească” (Regina 1930: 65). În următoarele etape ale reconstrucției, stilul neoromânesc a continuat să-i imprime caracter palatului Cotroceni: aripa nordică a fost refăcută și extinsă de arhitectul Grigore Cerchez, incluzând scări și foișoare inspirate din arhitectura Mănăstirii Hurezi. Maria a mărturisit că a fost cucerită de farmecul arhitecturii românești: „Tot ce e românesc la Cotroceni e lucrul meu” (Regina 1930: 74).

Mai târziu, regina Maria își va reconstrui reședințele în așa-numitul „stilul Bran”. Denumirea vine de la una dintre cele mai îndrăgite reședințe ale reginei, la decorarea căreia a contribuit personal începând cu 1920, castelul Bran, „mica mea locuință aparte, atât de diferită de orice altceva, atât de bizară și în același timp atât de frumoasă, cea mai frumoasă care poate exista” (Regina 2008: 346). În rezultatul transformărilor, castelul Bran a împrumutat ceva din micile și semețele cetăți vechi românești, păstrând aerul românesc. În viziunea reginei Maria, acest stil se constituie din amenajarea unui spațiu de locuit neobișnuit: „Mobila, tablourile, vasele, oalele, cămile și vasele, covoarele, micile perdele de la ferestre, vasele de alamă și cupru, icoanele simple ale vechilor sfinți bizantini, ungherele <...> fridele reprezintă cu totul Branul” (Regina 2008: 345). „Stilul Bran” mai înseamnă și ceea ce regina Maria a transplatat conștient în decorul interior al castelului Pelișor din Sinaia (construit între 1924 și 1933, după planurile arhitectului Karel Liman), prin decorarea unor interioare, cu pereți văruiți în alb, cu cămine de tip „vatră”, cu elemente sculptate în stil brâncovenesc. În 1930, Maria va scrie că „și în Pelișor am răzbit să fac două odăi românești, care aduc Branul în locuința mea mai oficială, două drăguțe odăi boltite, albe, cu tavanuri joase, cu stâlpi bătrânești de piatră și cu acel ceva fără nume, deasupra, care a ajuns «stilul meu»” (Regina 1930: 74). Stilul „Bran” este păstrat și în lucrările de reamenajare a reședinței de vară de la Copăcenii de lângă București, construit în anul 1877 de către diplomatul englez Stephen Lakeman. Regina Maria și-a dorit această casă să arate ca un conac boieresc de demult, „cu acoperiș mare de șindrilă și cu stâlpi scurți pe marginea unui pridvor larg” (Regina 1930: 65), care să fie un „přidvor frumos, românesc” (Regina 2004: 123). Palatul regal de la Mamaia, numit „Cara Dalga” (Valul Negru), a fost construit între 1

decembrie 1923 și vara anului 1926 de Carlo Actis, sub supravegherea arhitectului C. D. Dobrescu. Regina a coordonat lucrările de design interior, combinând sticlă venețiană, porțelanul albastru și mobilier vechi italian. Totodată, a coordonat lucrările din grădină. Palatul din Balcic a fost construit de regina Maria pe un teren oferit de către bancherul Jean Crissovloni. A ridicat ziduri puternice de cetate, căptușite cu piatră roșie locală, cu scări și ganguri, cu prispe cu troițe bizantine, scaune din piatră venețiene, stâlpi dalmatini și ulcioare și vase mari de flori, precum și cu multe pavilioane de odihnă. A amenajat parcul cu multe terase cu plante exotice și flori, cărora le-a dat nume în onoarea membrilor familiei regale. Nu departe de palatul Balcic, a ridicat capela Stella Maris. În paralel, regina Maria și-a continuat activitatea de creație în domeniul mobilierului, realizând piese precum dulapuri, mese, scaune, polițe și blidare. Valorile la care ținea erau preponderent clasice; avangardele nu o atrăgeau.

Reședințele regale nu funcționează ca spații private închise, ci ca locuri de recepție destinate diplomaților, artiștilor și oaspeților străini. În acest context, decorarea lor cu elemente ale tradiției românești vechi depășește dimensiunea pur estetică, configurându-se ca un veritabil instrument de reprezentare culturală. Transformate în expresii vizuale ale identității naționale accesibile publicului internațional, aceste spații contribuie la promovarea unei imagini coerente și rafinate a României, în care tradiția este resemnificată și integrată într-un discurs cu relevanță europeană.

Costume populare și fotografii pentru promovarea unei identități naționale. Regina Maria este recunoscută și pentru faptul că și-a conturat un stil vestimentar propriu, în care a reinterpretat în mod original portul tradițional românesc. Hainele cu motive populare din garderoba sa au devenit surse constante de inspirație pentru femeile epocii, cristalizând ceea ce specialiștii denumesc astăzi „stilul Regina Maria”. Acesta combina influențe victoriene și Art Nouveau cu elemente celtice, bizantine și neoromânești⁴. Prin integrarea elementelor costumului popular românesc în vestimentația regală, Maria a devenit o veritabilă ambasadoare a tradițiilor locale, iar stilul său poate fi analizat nu doar ca expresie estetică, ci și în contextul diplomației culturale și al comunicării identitare.

Gustul Mariei pentru cultura populară românească s-a conturat sub influența reginei Elisabeta, dar și a regelui Carol I, care i-a oferit principesei Maria primul costum popular în toamna anului 1892, cu prilejul vizitei sale în Marea Britanie, legată de logodna Mariei cu Ferdinand de Hohenzollern-Sigma-

ringen. Ulterior, regina Maria a promovat costumele populare din diverse zone etnografice ale României, purtându-le atât în viața de zi cu zi, cât și la evenimente speciale, conferindu-le vizibilitate și prestigiu. „Această cochetărie a Mariei e preluată și de doamnele de la Curtea Regală, ceea ce încurajează apariția atelierelor care realizează costume unicat, de inspirație etnografică, în care abundă ornamentica din firul metalic de calitate. Este adaptarea costumului țărănesc la îmbrăcăminte cultă, purtată cu accesorii prețioase (salbe cu trei șiraguri de galbeni, diademe cu țechini din pandantive, paftale). <...> Și în privința cămășilor „reinterpretate” purtate de Maria sunt vizibile diferențe: tăietura de pe mijlocul pieptului este adâncită, lăsând la vedere marginea superioară a furoului lucios de mătase, lucrat manual, deosebit de îngrijit” (Marchidan 2021: 53-54).

Totodată, regina Maria a avut o pasiune profundă pentru fotografie; nu doar că îi plăcea să fie fotografiată, dar se bucura și să realizeze singură imagini, alegând pentru aceasta peisaje spectaculoase ale reședințelor sale sau interioarele caselor pe care le amenajase cu atenție. Un număr semnificativ de fotografii însoțesc *Însemnările zilnice* ale reginei. Muzeul Național Peleş și ANR păstrează o arhivă considerabilă, cu mii de fotografii și cărți poștale⁵, care reprezintă surse pentru ilustrarea vieții României regale. Expozițiile și arhivele de fotografii istorice permit astăzi reconstituirea rolului Mariei ca figură culturală și diplomat vizual. Fotografia a funcționat astfel ca un instrument prin care imaginea reginei a circulat pe plan internațional, consolidând percepția ei ca simbol al eleganței și al identității culturale românești.

Concluzii. Potrivit lui Joseph Nye, „Puterea de atracție (*soft power*) a unei țări se sprijină în principal pe trei resurse: cultura sa (acolo unde aceasta este atractivă pentru ceilalți), valorile politice (când acestea sunt respectate atât intern, cât și extern) și politicile externe (când sunt percepute ca legitime și având autoritate morală)” (Nye 2009: 11). Întrebată „ce rămâne pentru noi, oamenii de astăzi, din personalitatea acestei străine pe care destinul a adus-o în spațiul românesc?”, doamna academician Georgeta Filitti îi atribuie reginei Maria forța de a întruchipa toate cele trei resurse: „Rămâne o femeie plină de sensibilitate, care a iubit România, care s-a identificat cu românii și pe care, dincolo de a fi în sufletul nostru monarhiști sau republicani, fiecare cu opțiunile lui, cu pledoaria lui într-un sens sau într-altul, trebuie să o cunoaștem, trebuie să-i înțelegem, să-i aflăm modul de viață, modul de a acționa ca fiind pilduitor: ca mamă, ca suverană, ca reprezentantă din România a unei țări mici care, așa cum spunea Mihail Kogălni-

ceanu, nu are șansă să se mențină în lume decât prin două elemente: prin cultură și prin diplomație. Ori, ea și într-un domeniu și în altul a strălucit” (Filitti 2025: 15-16).

Puterea de atracție a Reginei Maria s-a convertit, în mod firesc, în puterea de atracție a țării pe care a reprezentat-o. Prin pictură, scris, modă și decor, ea a adus frumusețe într-o epocă marcată de războaie și frământări politice. Arta sa a fost, înainte de toate, o expresie a iubirii pentru oameni, pentru țara adoptivă și pentru însăși ideea de frumusețe. În același timp, creațiile sale au funcționat ca instrumente de promovare a imaginii României în lume, modelând percepțiile internaționale în favoarea acesteia. În esență, Regina Maria a României a exercitat un *soft power* cultural, determinându-i pe ceilalți, fără a recurge la constrângere sau amenințări, să își dorească apropierea de România, să îi aprecieze valorile și să îi susțină cauza. Activitatea sa în acest domeniu rămâne relevantă și poate servi drept model pentru personalitățile cunoscute la nivel internațional care doresc să promoveze imaginea culturală a Republicii Moldova.

Note

* Acest articol a fost elaborat în cadrul subprogramului de cercetare 010402 *Cultură și politică în contextul schimbărilor regimurilor politice: de la Basarabia românească la Republica Moldova*.

¹ „Ce este soft power?» Este capacitatea de a obține ceea ce îți dorești prin atracție, mai degrabă decât prin constrângere sau recompense materiale. Ea izvorăște din atractivitatea culturii unei țări, a idealurilor sale politice și a politicilor pe care le promovează. Atunci când politicile noastre sunt percepute ca legitime în ochii celorlalți, puterea noastră de atracție este consolidată” (Nye 2009: X).

² În cadrul disciplinei Imagologie, termenul „autoimagologie” desemnează modul în care o comunitate (națiune, cultură, grup) se reprezintă pe sine în discursuri literare, culturale sau simbolice.

³ Medalia comemorativă care consemnează titlul reginei Maria de membru corespondent al Academiei de Arte Frumoase din Franța, Secția Pictură: https://clasate.cimec.ro/Detaliu.asp?k=A28D1DC7140E4F6A-B82671600ECB4A90&tit=Medalie-comemorativa--Regina-Maria-%E2%80%93-Membru-corespondent-al-Academiei-de-Arte-Frumoase-din-Paris-Sectia-Pictura&utm_source=chatgpt.com (vizitat 21.03.2026).

⁴ Definiția a însoțit prezentarea Institutului Național al Patrimoniului pentru vernisajul expoziției „Regina Maria – un veac și jumătate”, 15 ianuarie 2025. https://patrimoniul.ro/ro/newses/2bdkhzcvcup2ca?utm_source=chatgpt.com (vizitat 21.03.2026).

⁵ Muzeul Național Peleş a editat în 2018 două albume cu un număr mare de fotografii cu și ale reginei Maria.

Referințe bibliografice / References

Bucuța E. Regina Maria. In: Pietre de vad. Vol. II. București: Editura Casei Școalelor și a Culturii Poporului, 1941, 223 (apud Ion 2018: 8).

Drăgan I. Arhiva impresionantă a unei regine. In: Maria a României. Portretul unei regine. Vol. I. Coord. și coautor: Narcis Dorin Ion. Sinaia: Editura Muzeului Național Peleş, 2018, 17.

Ellis W. T. Rumania's Soldier Queen. In: Century Magazine. Vol. 96, iulie, 1918, 338 (apud Mandache 2024: 16).

Filitti G. „O româncă făcută, nu născută, dar strașnică femeie”. 150 de ani de la nașterea Reginei Maria. Interviu A. Grati. In: Dialogica. Revistă de studii culturale și literatură, nr. 3, 2025, 15-16.

Ion N. D. Casele de vis ale reginei Maria. In: Maria. Portret de Regină II. București: Dark Publishing, 2021, 43-51.

Ion N. D. Maria a României. Portretul unei mari regine. In: Maria a României. Portretul unei regine. Vol. I. Coord. și coautor: Narcis Dorin Ion. Sinaia: Editura Muzeului Național Peleş, 2018, 10.

Mandache D. Cronici regale victoriene. In: Draga mea Missy: corespondența ducesei de Saxa-Coburg-Gotha cu fiica sa, Maria, principesa României (1893–1900). Ed.: Diana Mandache; trad. din engl. de Simona Preda. București: Corint Books, 2025.

Mandache D. Regina memorialistă. In: Povestea vieții mele. Capitoale târzii. Memorii regăsite ale reginei Maria. Ed.: Diana Mandache. Cuv.-înainte de Dominic Lieven; trad. de Valentin Mandache. Ed. a 3-a, reviz. (cu noi fotografii). București: Corint Books, 2024, 9,16.

Marchidan C. L. Restaurare ascunsă sau partea nevăzută a lucrurilor. In: Dialogica. Revistă de studii culturale și literatură, nr. 3, 2021, 53-54.

The story of my life [by] Marie, queen of Romania. New York: Charles Scribner's sons, 1934, 8-9. <https://archive.org/details/storyofmylifebym00mari/page/8/mode/2up?ref=ol> (vizitat 22.01.2026).

Queen Marie of Roumania. My Mission: III. Paris Again. In: Cornhill Magazine, vol. 160, no. 960, december, 1939, 726 (apud Mandache 2024: 40).

The Queen of Roumania's Fairy Book. Illustrated by N. Grossman-Bulyghin. New York: Federic A. Stokes Company, 1925. <https://tom-kinter.stelea.ro/QueenMarie/FairyBook/index.html> (vizitat 21.03.2026).

Nye Jr. Joseph S. Soft Power: The Means to Success in World Politics. New York: Public Affairs, 2009, X. <https://www.almendron.com/tribuna/wp-content/uploads/2020/02/joseph-s-nye-jr-soft-power.pdf> (vizitat 5.01.2026).

Lieven D. Cuvânt-înainte. In: Povestea vieții mele. Capitoale târzii. Memorii regăsite ale reginei Maria. Ed.: Diana Mandache. Cuv.-înainte de Dominic Lieven; trad. de Valentin Mandache. Ed. a 3-a, reviz. (cu noi fotografii). București: Corint Books, 2024, 5-6.

Regina Maria a României. Casele mele de vis. Trad. de Emanoil Bucuța. In: Boabe de grâu, anul I, nr. 2, aprilie, 1930, 65 (apud Ion 2021: 43).

Regina Maria a României. Povestea vieții mele. Vol. II. În românește de Mărgărita Miller-Verghy. București: Adevarul, 1939 (?).

Regina Maria a României. Însemnări zilnice (ianuarie 1921 – decembrie 1921). Vol. III. Trad. de Sanda Ileana Racoviceanu, îngrijire de ed., introd. și note de Vasile Arimia. București: Albatros, 2004.

Regina Maria a României. Însemnări zilnice (1924). Vol. VI. Trad. de Sanda Ileana Racoviceanu, ed. de Vasile Arimia. București: Historia, 2008.

Woolf V. Royalty. In: *The Moment and Other Essays*. Edited by Leonard Woolf. New York & London: Harvest, 1975, 235-240.

Woolf Virginia. In: *Women and Writing*. Edited by Michèle Barrett. New York: Harvest, 2003, 139.

Zimmermann S. I. Reginele scriitoare – un fenomen românesc (Introducere). In: *Reginele scriitoare ale României: Elisabeta (Carmen Sylva) și Maria*. Ed. îngrijită,

introd., note și bibliografie de Silvia Irina Zimmermann. București: Corint Istorie cu blazon, 2021, 12-13.

Primit 22.03.2026

Acceptat 16.06.2026

Aliona Grati (Chișinău, Republica Moldova). Doctor habilitat în filologie, profesor universitar, Institutul de Istorie, Universitatea de Stat din Moldova.

Алена Грати (Кишинев, Республика Молдова). Доктор хабилитат филологии, профессор, Институт истории, Государственный университет Молдовы.

Aliona Grati (Chisinau, Republic of Moldova). Doctor of Philology, university professor, Institute of History, Moldova State University.

E-mail: alionagrati@gmail.com

ORCID: 0000-0003-4289-2054